Szülés - hagyományok és szerepek a születés körül

Hiába mai életünk mágia szegény, túlgépesített világa, a szülés élménye még mindig nemcsak testi, hanem lelki élmény is. Nagyon sok kiszámíthatatlan esemény, folyamat zajlik egy szülés alatt, ami sokszor racionálisan nehezen felfogható. Az ég, az isten, a lélek, a tudatalatti a felszínre tör, érezni a jelenlétüket. Érezni lehet, hogy a mindennapoknál valami súlyosabb, fontosabb és csodálatosabb történik velünk, anyákkal, amikor megfogan méhünkben egy új élet, és amikor világra jön. Testünk, lelkünk újjászületik.
Ez a pillanat meghatározó a megszületett ember számára, hiszen egész életének az erõi, tehetségei, nehézségei jelen vannak sûrítve a születés folyamatában és idejében. Ezért nagyon fontos emberi és asztrológiai szempontból is, hogy hogyan születik egy gyermek, háborítatlanul, a maga tempójában, és erejébõl, vagy már rögtön külsõ hatások sietteik, késleltetik a folyamatokat. Érdemes tudnunk hát, hogy hogyan csinálták ezt a régiek, tanulni tõlük, fenntartani a hagyományokat, amelyek mély tudást rejtenek.

Felkészülés a szülésre

A könnyû szülésre már az esküvõ alkalmával készültek a párok, a menyasszony búcsúztatása alatt a võlegény háromszor megoldotta a gatyamadzagját. A férfi kötése, megtermékenyítõ ereje által lesz az asszony állapotos, az eloldásban is a férfi segít. Amuletteket viseltek a várandósok a könnyû szülésért, böjtöltek, imádkoztak. A vetélés ellen fürdõkkel, füstöléssel védekeztek, Tolna megyében háromszor a derekuk köré tekert fonalat viseltek. Amíg nem jön el az elválás ideje, addig az összekötést - eggyé válást erõsítette anya és magzata között. Hiszen érték volt a gyermek a magyar kultúrában, erre utal néhány régi kifejezésünk, mint az anya várandós, várja, akarja a gyermekáldást, ahogy mondjuk ma is, hogy áldott állapotban van, a gyermekkel, aki isten áldását hozza a házra.

A szülés könnyítése, maga a szülés

A szülés megindulásakor elkészítették a szülõágyat a ház fûthetõ részében, még ha nem is az ágyban szült az asszony. Egy cifra lepedõt feszítettek az ágy fölé, talán a régi szülõsátrak magányát és nyugalmát teremtették újra meg. Mindenképpen egy védett területté vált az ágy-sátor, ami elrejtette az anyát és újszülöttjét a gonosz hatalmak elõl, abban az elsõ negyven védtelen napban, amíg az anya megtisztul, és ami után a babát megkeresztelték, a közösség tagjává fogadták. Ebben az ágyban egy ideig csak az anya és a magzata bújt össze, mint a védõ anyaméhben, megkönnyítve az átmenetet a baba számára a benti és a kinti világ között.

Azután küldtek a bábáért, a szülõ nõ anyjáért, ha együtt laktak, jelen volt az anyós is, és a hírre még összefutott néhány idõsebb rokon, szomszéd is. Az asszonyok közössége vette körül a vajúdót, vizet forraltak meleg ülõfürdõhöz, vagy gõzölgõ fõtt krumpli fölé ültették,

sétáltatták, amíg lehetett, füstölték a megnyíló testet. Az anyával fõzeteket itattak, ruta teát, anyarozsmag-teát, köménymagos vizet, forralt cukros tejet. A bort és a pálinkát is használták a fájdalmak enyhítésére. Ha erõs görcsös fájdalmai voltak a vajúdónak meleg borogatásokat raktak a hasára, keresztcsontjára, masszírozták, kenegették a csontot, például hagyma levével. Néha a kitolás megindításáért a hasat masszírozták, nyomkodták, vagy a szülõ nõt fektében megemelve háromszor megrázták, bár általában nem gyorsították a szülést kívülrõl.

A szülést próbálták védõ szertartásokkal is megkönnyíteni, mivel úgy tartották a nehéz szülés a természet feletti hatalmak mesterkedései miatt van. Megpróbálták ezért a szülõ nõt elrejteni a gonosz hatalmak elõl, az ajtót, ablakot becsukták, a vajúdónak tiltották, hogy fájdalmában kiabáljon. A férje csizmáját húzták az asszony egyik lábára, az ágyba a férje egyik ruhadarabját tették, ingét, gatyáját, hogy a gonoszokat megtévesszék. Segített az ima, a jó erõk felkeltésében, a fokhagyma, a tömjén, imádságos könyv, szenteltvíz. Ha ez nem volt elég, fõleg Erdélyben, nehéz szüléskor meghúzatták a férjjel a harangot, hogy annak szava szálljon az ég felé.

A születést akadályozhatják lelki görcsök, mélyen eltemetett traumák. Erdélyben a nehezen vajúdót haragosa tenyerébõl itatták, õsi bölcsességgel segítve a megbékülést, feloldozást, és így a szülés folytatását. A szülõ nõ körül kinyitották a fiókokat, zárakat, kikapcsolták a fülbevalóját, kibontották a haját, megoldották a csomókat, hogy minden a külsõ világban is a test megnyílását segítse, erõsítse. Így került összhangba test, lélek és világ, hogy a születendõ gyermek útját könnyítse.

Szülés után - a bába szerepe, méhlepény, köldökzsinór, gyermekágy

Szülés után még megszületik a méhlepény vagy mása /a gyermek mása/, aminek a megkönnyítésére szûk nyakú üvegbe fújatták az anyát. A bába elvágta a köldökzsinórt, néha ebbõl bõven elfolyatták a vért, tisztító, betegségmegelõzõ céllal. A méhlepénnyel, még melegen háromszor bedörzsölték az asszony arcát, hogy elmúljanak róla a májfoltok, ugyanígy a kisgyermek anyajegyét, ha azzal született. A lepényt ruha közé téve háromszor megharaptatták az asszonnyal hasogatás és más szülési utófájdalmak ellen. /A harapás, az evés szimbolikus utánzásával valószínûleg a méhlepényben összegyûlt életerõt vette magához az asszony, egyben végleg elharapta a kapcsolatot a gyermek és a mássa között./ A placentát általában egy gyümölcsfa tövében ásta el az apa, a lányét almafa, a fiúét körtefa alá. Helyenként a trágyadombba vagy a küszöb alá, mindenképpen olyan helyre, ahol nem fér hozzá senki. Amíg el nem szárad, addig nem érzi jobban magát a frissen szült, és varázsszerek készítésére is alkalmas a lepény. Ezért óvták, el ne lopja a bába vagy egy boszorkány. A bába vágta el, kötötte le a köldökzsinórt, miközben valamilyen szerencsés foglalkozást kívánt a gyermeknek, szülei kívánsága szerint. A köldökzsinór is varázsszer lehet, akár a burok és a méhlepény, helyenként ezt is gyümölcsfa alá ásták vagy csomót kötöttek rá. Amikor a gyermek 7 vagy 12 éves lett, ki kellett oldania a csomót. Akinek ez sikerült abból jó munkás, tudós vagy szerencsés ember lesz - hiszen ügyes az akadályok leküzdésében, nehézségek megoldásában. A burokban született csecsemõket néhány vidéktõl eltekintve, ahol rossz jelnek tartották, mégis a legtöbb helyen szerencsés embernek gondolták. Bíztak a gyermek jövõjében és a

burok varázserejû hatásában. Kiszárították, és tokba téve vagy a gyermek nyakába akasztották, vagy a kabátja belsejébe varrták. Ilyen fiú legénykorában szerencsés lesz a sorozáson, bíróságon, és ha mégis katona lesz, nem fogja testét a golyó. A legszerencsésebb csecsemõ az, aki a családban hetediknek és burokban születik. Az ilyen gyermek az úton járva, ha akarja, meglátja az elásott kincset a földben, de lehet, hogy táltos válik belõle.
Szülés után, miután a lepény is megszületett, a köldökzsinórt is elvágta, ellátta a bába, a fürdés nem volt általános, de a bába megkente, megmasszírozta az asszonyt, helyre tette a méhét, segítette a pangó vér kiürülését. Ez után a hasat egy szorosra csavart vászonnal körbetekerte, hogy ne maradjon pocakos az asszony. A kisbabát megfürdette, bepólyálta. Utófájásokra pálinkát és anyarozs fõzetet adtak az anyának. Elõírt szertartás szerint, mikor a frissen szült az ágyba indult a bába megkérdezte tõle „Hová mégy?" - „a Boldogasszony ágyába" - felelte az asszony. Ezt háromszor megismételték, ezután feküdhetett le az anya az elõkészített ágyba. A bába naponta meglátogatta a frissen szült anyát, megmosdatta megkente, ellátta a csecsemõt, ha kellett tanácsokat adott. Ekkor ért csak véget a bába szerepe a szülésben.

Az apa szerepe

Az apának is volt szerepe a szülésben, hiszen a magzat a férfi és a nõ összekapcsolódásából fogan meg, a baba születésével az egész család gyarapodik. Az apa valóban legtöbbször nem volt jelen a szülésnél, de az a kép is hamis, hogy csak az ajtó elõtt járkáló, aggódó férfi szerepe jutott a családfõnek. Az esküvõ alkalmával, mikor a võlegény háromszor megoldotta a gatyamadzagját a majdani könnyû szülésért, már részt vett a folyamatban. A székelyeknél az elsõ méhösszehúzódások jelentkezésénél a férj egy vasszeget vert a kemence falába, köré felesége bal halántékából tépett hajszálakat tekert - és azt mondta: „Vakszem élõ légy, Isten földet teremtett, eget, vizet teremtett, megadta a Jézuskát, szentséges szent fiát, a szentséges szent lélek, az is legyen velünk." Tehát a férfi, az apa imádkozik, õ tartja a kapcsolatot az Istennel. Ugyanezt jelenti, amikor nehéz szüléskor hazahívták az apát a mezõrõl, és meghúzatták vele a harangot. Annak hangja is az Istenhez száll. A férfi puszta jelenléte a szülésnél mindig pozitív, védõ jellegû, és ha õ maga nincs ott, akkor helyettesítik õt a csizmájával, ingével, amit a szülõágyba tettek, vagy felesége feje alá, esetleg felvette a nõ férje ruhadarabjait. Arad megyében a leendõ apa megmosta az asszonyát, a gatyája visszájával megtörölte, a gatyamadzagjával háromszor körülkötötte a derekát. A vajúdónak jót tesz, ha a férje tenyerébõl iszik, vagy a férfi nyálat köp felesége szájába. A férfi ezekkel a mágikus praktikákkal az erejébõl ad át a vajúdó asszonynak, ezzel is segítve a nõnek az eloldást. A kötés, ami a férj által köttetett, könnyebben enged a férfi segítségével. Nehéz szülésnél elõfordult, hogy a férfi fizikailag is segített az anyának. Ha elakadt a gyermek, az apa háromszor fölemelte és megrázta az asszonyt, hogy segítse a kicsi útját. A kitolásban is tudott segíteni, ilyenkor ölébe vette vajúdó feleségét, tartotta és átölelte a derekát, erõt adott a magzat világrajöveteléhez. Ha megszületett a baba, a férfi mikor felemelte gyermekét a földrõl, magáénak és a családba tartozónak ismerte el az újszülöttet. Ha nem is mindig volt ott a férfi a szülésnél, mégis õrá is tartozott, az õ erejére, segítségére is támaszkodott a vajúdó anya. Nemcsak a mai apák vesznek részt a születésben, hanem a régiek is megtették ezt a maguk módján, és nemcsak a mai anyák igénylik társuk fizikai vagy lelki jelenlétét, hanem a régen élt és szült anyáknak is sokszor szükségük volt társuk segítségére.

Részlet Bedõ Kriszta írásából

Forrás: Gyermekasztrológia